

Vec C-30/19

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

10. január 2019

Vnútroštátny súd:

Högsta domstolen

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

20. december 2018

Dovolaťel':

Diskrimineringsombudsmannen

Odporkyňa:

Braathens Regional Aviation AB

PRACOVNÝ DOKUMENT

ZÁPISNICA [omissis]

18. decembra 2018 [omissis]

[omissis]

ÚČASTNÍCI KONANIA

Dovolateľ

Diskrimineringsombudsmannen

[omissis] Solna

[omissis]

Odporkyňa

Braathens Regional Aviation AB [omissis]

[omissis] Malmö

[omissis]

VEC

Zamietnutie odvolania, *inter alia*

NAPADNUTÉ ROZHODNUTIE

Rozhodnutie Svea hovrätt (Odvolací súd Svea, Švédsko) zo 16. apríla 2018 [omissis]

Högsta domstolen (Najvyšší súd, Švédsko), ktorý účastníkom konania poskytol možnosť vyjadriť sa k predbežnej formulácii otázky, prijal toto

UZNESENIE

Högsta domstolen (Najvyšší súd) sa rozhodol podať na Súdny dvor Európskej únie návrh na začatie prejudiciálneho konania v súlade s prílohou A k tejto zápisnici.

Högsta domstolen (Najvyšší súd) prerušil konanie až do rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie v prejudiciálnom konaní.

[omissis]

PRÍLOHA A

K ZÁPISNICI

18. decembra 2018

[omissis]

NÁVRH NA ZAČATIE PREJUDICIÁLNEHO KONANIA

Skutkové okolnosti sporu

1. PAG sa narodil v Čile a žije v Štokholme. V júli 2015 nastúpil na let medzi mestami Landvetter a Štokholm prevádzkovaný leteckou spoločnosťou, ktorá má v súčasnosti názov Braathens Regional Aviation AB (ďalej len „BRA“). Keď sa lietadlo začalo rozbiehať, aby mohlo vzlietnuť, kapitán rozhodol, že PAG spolu s ďalším cestujúcim musí ešte pred odletom lietadla podstúpiť dodatočnú bezpečnostnú kontrolu. Táto kontrola aj bola vykonaná. Kapitán následne rozhodol, že PAG a ďalší cestujúci musia opustiť lietadlo. Lietadlo sa rozbehlo a vzlietlo bez PAG.

Konanie na tingsrätten (okresný súd)

2. Diskrimineringsombudsmannen (ombudsman pre rovnosť, ďalej len „DO“) podal na spoločnosť BRA žalobu, ktorou sa domáhal, aby spoločnosť zaplatila PAG odškodné za diskrimináciu vo výške 10 000 SEK. Žaloba bola založená na tom, že spoločnosť BRA sa voči PAG dopustila priamej diskriminácie v rozpore s kapitolou 2 § 12 v spojení s kapitolou 1 § 4 diskrimineringslagen (2008:567) [zákon o diskriminácii (2008:567), ďalej len „DL“] v tom zmysle, že ho dala do súvislosti s jemu neznámym arabským/moslimským cestujúcim, v dôsledku čoho musel PAG podstúpiť dodatočnú bezpečnostnú kontrolu, pri ktorej sa cítil nepríjemne. Spoločnosť BRA tak z dôvodov spojených so vzhlľadom a etnickou príslušnosťou znevýhodnila PAG tým, že s ním zaobchádzala menej priaznivo, než sa zaobchádza alebo by sa zaobchádzalo s ostatnými cestujúcimi v porovnateľnej situácii.
3. Spoločnosť BRA súhlasila s tým, že PAG vyplatí 10 000 SEK. Odmietla však, že by došlo k diskriminácii.
4. DO podal námietku voči tomu, že tingsrätten (okresný súd) vydal rozsudok na základe uznania nároku spoločnosťou BRA bez preskúmania podstaty tvrdenej diskriminácie. DO tvrdil, že pokiaľ by tingsrätten (okresný súd) nemal preskúmať podstatu veci v rámci žaloby o plnenie, mal by predovšetkým konštatovať, že samotná spoločnosť BRA je zaviazaná vyplatiť odškodné za diskrimináciu PAG. Odškodné by odrážalo ujmu, ktorú utrpel PAG v dôsledku toho, že spoločnosť BRA ho z dôvodov spojených s jeho vzhlľadom dala do súvislosti s arabským/moslimským cestujúcim, ktorého nepoznal, a prinútila ho podrobiť sa dodatočnej bezpečnostnej kontrole. Subsidiárne DO navrhoval, aby tingsrätten (okresný súd) konštatoval, že spoločnosť BRA sa voči PAG dopustila diskriminácie. DO ďalej tvrdil, že tingsrätten (okresný súd) by mal v príslušnom

rozsahu podať na Súdny dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania o otázke, či je v súlade s právom EÚ, ak súd môže nariadiť vyplatenie náhrady škody bez konštatovania porušenia. V oboch žalobných dôvodoch sa DO odvoláva na kapitolu 2 § 12 v spojení s kapitolou 1 § 4 DL.

5. Spoločnosť BRA tvrdila, že návrhy DO na určenie sú neprípustné, a vyjadrila nesúhlas s podaním návrhu na začatie prejudiciálneho konania.
6. Tingsrätten (okresný súd) zaviazal spoločnosť BRA zaplatiť PAG sumu 10 000 SEK zvýšenú o úroky (bod 1 rozsudku tingsrätten) a nahradiť DO trovy konania (bod 2). V odôvodnení rozsudku tingsrätten (okresný súd) okrem iného uviedol, že vo veciach, v ktorých je možné mimosúdne vyrovnanie, sa rozsudky vydávajú bez preskúmania merita veci, pokiaľ bol nárok žalobcu uznaný. Súd ďalej uviedol, že je viazaný uznaním nároku zo strany účastníka súdneho konania bez ohľadu na jeho dôvody, čo je v súlade so skutočnosťou, že strana môže aj mimo rámca konania prijať opatrenia, ktoré sú z občianskoprávneho hľadiska záväzné, bez ohľadu na existenciu prípadných zákonných požiadaviek. Tingsrätten (okresný súd) zároveň zamietol návrhy DO na určenie (bod 3), ako aj jeho návrh na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania (bod 4).

Konanie na hovrätten (odvolací súd)

7. DO tvrdil, že hovrätten (odvolací súd) by mal podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, zrušiť rozsudok tingsrätten (okresný súd), zrušiť rozhodnutie tingsrätten (okresný súd) o neprípustnosti návrhov DO na určenie a vrátiť vec tingsrätten (okresný súd), aby pokračoval v konaní. Spoločnosť BRA navrhovala, aby hovrätten (odvolací súd) zamietol odvolanie DO v rozsahu, v akom sa týka bodu 1 alebo 2 rozsudku tingsrätten (okresný súd), a v opačnom prípade navyše navrhovala, aby ponechal rozsudok tingsrätten (okresný súd) nezmenený.
8. Hovrätten (odvolací súd) zamietol odvolanie DO v rozsahu, v akom sa týkalo bodov 1 a 2 rozsudku tingsrätten (okresný súd). Hovrätten (odvolací súd) usúdil, že rozsudok tingsrätten (okresný súd) je správny z hľadiska švédskych procesných predpisov, a že pokiaľ žalovaný uzná nárok žalobcu, v takom prípade je stanovisko žalovaného k skutkovým okolnostiam uvádzaným žalobcom nepodstatné. Hovrätten (odvolací súd) navyše zamietol odvolanie DO v rozsahu, v akom sa týkalo bodu 3 rozsudku tingsrätten (okresný súd), a zamietol návrh na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

Konanie na Högsta domstolen (Najvyšší súd)

9. DO tvrdí, že Högsta domstolen (Najvyšší súd) by mal na Súdny dvor podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, zrušiť rozhodnutie hovrätten (odvolací súd) o zamietnutí odvolania DO v rozsahu, v akom sa týka bodov 1 a 2 rozsudku tingsrätten (okresný súd), zrušiť rozhodnutie hovrätten (odvolací súd) o zamietnutí odvolania v rozsahu, v akom sa týka bodu 3 rozsudku tingsrätten (okresný súd),

zrušiť rozsudok tingsrätten (okresný súd) a vrátiť vec na tingsrätten (okresný súd), aby preskúmal podstatu návrhov DO na určenie spolu s nárokom na plnenie a odškodnenie za diskrimináciu.

10. Spoločnosť BRA s návrhmi DO nesúhlasí.

Právny rámec a potreba podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Diskrimineringslagen (zákon o diskriminácii)

11. Cieľom diskrimineringslagen (zákon o diskriminácii, ďalej len „DL“) je boj proti diskriminácii a presadzovanie rovnakých práv a príležitostí bez ohľadu na pohlavie, transrodovú identitu alebo prejav, etnickú príslušnosť, náboženstvo alebo vieru, postihnutie, sexuálnu orientáciu alebo vek či z iných dôvodov. Zákon pokrýva mnoho rozličných oblastí a vzťahuje sa na verejné i súkromné činnosti. Pri príprave zákona boli zohľadnené viaceré zákazy diskriminácie v rámci dohôd OSN a Rady Európy, ako aj viaceré právne nástroje EÚ vrátane smernice Rady 2000/43/ES, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod. Zákon je záväzný. Z tohto hľadiska sú preto zmluvy, ktoré obmedzujú práva alebo povinnosti osôb podľa tohto zákona, neplatné (kapitola 1 § 3).
12. Diskriminácia okrem iného znamená, že osoba je poškodená, ak sa s ňou zaobchádza menej priaznivo, než sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa zaobchádzalo s inou osobou v porovnateľnej situácii, pokiaľ ujmá súvisí s pohlavím, transrodovou identitou alebo prejavom, etnickou príslušnosťou, náboženstvom alebo vierou, postihnutím, sexuálnou orientáciou alebo vekom dotknutej osoby (pozri kapitolu 1 § 4 ods. 1 DL). Spôsobovať diskrimináciu nesmú okrem iného osoby, ktoré mimo svojho súkromného a rodinného života poskytujú tovary, služby alebo ubytovanie širokej verejnosti (pozri kapitolu 2 § 12).
13. Úvahy zohľadnené pri voľbe systému sankcií sú zjavné z *travaux préparatoires* zákona. Okrem iného sa v nich uvádza, že nový DL by mal vytvoriť podmienky pre vysoké a odradzujúce sankcie za diskrimináciu, že sankcie by mali byť zvolené na základe tohto stanoviska, že sankciou za porušenie nového DL by okrem neplatnosti a pozmenenia zmluvy mala byť finančná náhrada a že odškodnenie by malo mať dvojakú funkciu, t. j. že poškodenej osobe nahradí ujmu a bude odrádzať od porušení. [omissis]
14. Medzi sankcie, ktoré možno uložiť osobám diskriminujúcim iné osoby, patrí v súlade so zákonom náhrada škody (nazývaná náhrada za diskrimináciu) a pozmenenie a neplatnosť zmlúv a ďalších právnych úkonov (pozri kapitolu 5 DL). Ten, kto poruší zákaz upravený v kapitole 2 § 12, musí zaplatiť náhradu za diskrimináciu v súvislosti s ujmou spôsobenou porušením. Náhrada za diskrimináciu sa v jednotlivých prípadoch určí tak, aby pre dotknutú osobu predstavovala primerané odškodnenie – v závislosti od závažnosti porušenia –

a navyše aby účinne prispela k predchádzaniu diskriminácii v spoločnosti. Náhrada sa preto skladá zo sumy, ktorá zabezpečí nápravu, a zároveň zo sumy, ktorá má podporiť prevenciu. [omissis]

15. Žaloby týkajúce sa okrem iného uplatňovania kapitoly 2 § 12 DL musí prejednať všeobecný súd v súlade s ustanoveniami rättegångsbalken (švédsky súdny poriadok) o občianskom súdnom konaní, v ktorom je prípustné mimosúdne vyrovnanie (kapitola 6 § 1 druhý odsek DL).

Zásady procesného práva týkajúce sa uznania nároku a žaloby o určenie

16. Žalobca môže za podmienok stanovených v kapitole 13 § 1 súdneho poriadku navrhnúť, aby bolo žalovanému nariadené určité plnenie, napríklad zaplatenie určitej sumy peňazí. V prípravnej fáze konania musí žalovaný čo najskôr predložiť svoju obhajobu. Alternatívnou možnosťou pre žalovaného je uznať nárok žalobcu (pozri kapitolu 42 § 7). Na uznanie nároku môže mať žalovaný rozličné dôvody. Nie je povinný uviesť dôvody svojho kroku, môže len jednoducho uznať nárok. Uznanie nároku sa preto považuje takmer za vyhlásenie, ktorého praktickým účinkom je ukončenie konania bez ďalšieho skúmania. Nárok žalobcu môže byť uznaný v súvislosti s konkrétnymi žalobnými dôvodmi alebo bez ohľadu na žalobné dôvody. [omissis]
17. Východiskom veci, v ktorej je prípustné mimosúdne vyrovnanie (dispozitívny občianskoprávny spor), je to, že súd vydá rozsudok bez skutočného preskúmania skutkových okolností alebo právnych otázok na základe uznaného nároku (pozri kapitolu 42 § 18 súdneho poriadku). Uznanie nároku znamená, že sa nebude skúmať otázka, či má žalobca voči žalovanému občianskoprávny nárok, na ktorom je založená žaloba a príslušný žalobný dôvod. Uznanie nároku je pre súd záväzné v tom zmysle, že rozsudok potvrdzujúci nárok je založený len na tomto uznaní. Vydá sa formálny rozsudok, ktorého výrok je založený na uznaní nároku, súd sa však nevyjadruje k správnosti skutkových okolností, na ktoré sa žalobca odvoláva. Z rozsudku založeného na uznaní nároku teda nie je možné s nijakou mierou istoty vyvodit' záver, podľa ktorého sú skutkové okolnosti, na ktoré sa žalobca odvoláva, presné. [omissis]
18. Žaloby o určenie upravuje kapitola 13 § 2 súdneho poriadku. Z prvého odseku tohto ustanovenia, ktorý je v prejednávanej veci relevantný, vyplýva, že žaloby domáhajúce sa určenia existencie alebo neexistencie určitého právneho vzťahu je možné prejednať, pokiaľ v súvislosti s týmto právnym vzťahom panuje neistota, ktorá žalobcovi spôsobuje ujmu.
19. Požiadavka existencie právneho vzťahu znamená, že medzi stranami musí existovať (alebo neexistovať) konkrétny právny vzťah a žaloba sa nesmie týkať významu príslušnej právnej úpravy alebo čisto faktických vzťahov. Táto požiadavka zároveň znamená, že žaloba musí mať aspoň jeden právny dôsledok a návrh na vyvodenie konkrétneho právneho dôsledku musí mať dostatočne jasnú súvislosť s konkrétnymi okolnosťami, na ktorých je žaloba založená. Právny

vzťah, ktorý je predmetom žaloby, musí byť preto formulovaný tak, aby bolo možné určiť účinok konštatovania jeho existencie alebo neexistencie. [omissis] Pokiaľ ide o požiadavku, podľa ktorej neistota musí žalobcovi spôsobovať ujmu, neistota musí žalobcovi komplikovať plánovanie jeho hospodárskej činnosti alebo inak vytvárať nepríjemnú neistotu.

20. Ustanovenie § 2 kapitoly 13 súdneho poriadku je dispozitívne. Stanovuje požiadavku, že ak má byť žaloba o určenie preskúmaná, musí sa vzhľadom na okolnosti javiť ako vhodná. Pri posudzovaní vhodnosti súd zvažuje na jednej strane záujem žalobcu na podaní žaloby a na druhej strane nevýhody, ktoré môžu zo žaloby o určenie vyplynúť pre žalovaného. Dôležitá je pravdepodobnosť, s akou bude po rozsudku vo veci žaloby o určenie nasledovať ďalšie súdne konanie. Rovnako dôležitý je záujem žalovaného na predložení primeranej obrany. V každom prípade musí byť zohľadnený rozsah, v akom je podaná žaloba spôsobilá odstrániť neistotu a z nej vyplývajúce znevýhodnenie. [omissis]

Podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor

21. Ako vyplýva z vyššie uvedeného, tingsrätten (okresný súd) a hovrätten (odvolací súd) usúdili, že výsledkom uznania nároku v konaní o plnenie, ktoré sa týka náhrady za diskrimináciu, musí byť vydanie rozsudku, ktorým sa žalovanému nariadi, aby žalobcovi uhradil požadovanú a uznanú sumu, a že existencia diskriminácie sa neskúma. Tieto súdy sa domnievajú, že v prípade uznania nároku žalobcu nie je možné skúmať tvrdené porušenie ani v súvislosti so žalobou o určenie.
22. Článok 15 smernice Rady 2000/43/ES stanovuje, že za porušenie vnútroštátnych ustanovení prijatých na vykonanie smernice musia byť stanovené účinné, primerané a odradzujúce sankcie. V Švédsku bola prijatá právna úprava v podobe DL, ktorý ako sankcie stanovuje odškodnenie, pozmenenie a neplatnosť zmluvy.
23. Keďže vec sa dostala na Högsta domstolen (Najvyšší súd), je potrebné odpovedať na otázku v súvislosti s pôsobnosťou práva EÚ, t. j. aká je požiadavka na sankcie podľa článku 15 smernice vzhľadom na povinnosť členských štátov zabezpečiť účinný prostriedok nápravy na vnútroštátnych súdoch na preskúmanie porušení individuálnych práv a slobôd zaručených v práve EÚ (pozri článok 47 Charty základných práv Európskej únie). Treba nájsť odpoveď na otázku, či v konaní o náhradu škody – v ktorom žalovaný uznal nárok, a preto musí vyplatiť požadovanú sumu – musí byť súd na návrh osoby, ktorá sa považuje za poškodenú, schopný v rámci právnej ochrany proti diskriminácii preskúmať, či v danom prípade došlo k diskriminácii. Ďalej treba odpovedať na otázku, či odpoveď závisí od toho, či osoba, ktorej je diskriminácia pripisovaná, existenciu diskriminácie uznala alebo neuznala.

Otázka

24. Na účely splnenia požiadavky článku 15 smernice 2000/43/ES na účinné, primerané a odradzujúce sankcie, musí členský štát, pokiaľ to poškodená osoba navrhne vo veci týkajúcej sa porušenia zákazu upraveného v uvedenej smernici, v ktorej poškodená osoba požaduje náhradu za diskrimináciu, vždy preskúmať, či k diskriminácii došlo – a v prípade potreby konštatovať diskrimináciu –, bez ohľadu na to, či osoba, ktorej je diskriminácia vytýkaná, existenciu diskriminácie uznala alebo neuznala?

PRACOVNÝ DOKUMENT